

**Współczesne tendencje w kształtowaniu ogrodów
przy szpitalach i innych obiektach leczniczych
w Stanach Zjednoczonych i Europie
oraz ich kontekst historyczny**

mgr inż. arch. kraj. Daria Mikołajów

promotor: prof. dr hab. inż. arch. Marzanna Jagiełło

Streszczenie

Przedmiotem pracy są współczesne tendencje w kształtowaniu ogrodów przy szpitalach i innych obiektach leczniczych na terenie Stanów Zjednoczonych i Europy. Wiadomo, że przyroda już w czasach prehistorycznych zajmowała istotne miejsce w życiu człowieka. Dowodem na jej świadome wykorzystanie w celach leczniczych jest m. in. ziołolecznictwo, mające swoje początki już trzy tysiące lat przed naszą erą. Ogród, poza miejscem uprawy roślin leczniczych, był również postrzegany jako miejsce uzdrawiające, jak w przypadku greckich asklepiejonów. Choć rozwój medycyny i szpitalnictwa na moment wyparł przyrodę na rzecz technologii, to od lat 70. XX wieku widać zwrot w kierunku wykorzystania ogrodu w procesie leczenia. Rosnące zainteresowanie korzyściami zdrowotnymi płynącymi z kontaktu z przyrodą wśród badaczy oraz projektantów placówek leczniczych sprawia, że coraz częściej i bardziej świadomie tworzone są tego typu przestrzenie przy współczesnych placówkach medycznych.

Celem pracy było określenie współczesnych tendencji w kształtowaniu ogrodów przy szpitalach i innych obiektach leczniczych. Zrealizowano go opierając się o następujące cele cząstkowe: omówienie kontekstu historycznego w zakresie postrzegania ogrodu w ujęciu leczniczym, przybliżenie współczesnego podejścia w projektowaniu tego typu założeń ogrodowych oraz poddanie analizie wybranych ogrodów istniejących przy obiektach leczniczych.

Dysertację rozpoczyna wstęp (rozdział I), w którym przedstawiono założenia przyjęte w pracy. Zidentyfikowano problem badawczy oraz wyjaśniono genezę podjęcia tematu ogrodów przy szpitalach i innych obiektach leczniczych. Omówiono także przyjętą metodologię i przedstawiono stan badań, z podziałem na następujące zagadnienia: świadomość leczniczej wartości przyrody, ogród jako miejsce i źródło terapii oraz ogrody przy obiektach leczniczych. Przedstawiono również

tło historyczne (rozdział II), w następujących obszarach: historia medycyny, historia farmacji (ze szczególnym uwzględnieniem ziołolecznictwa) oraz historia szpitalnictwa. Istotne z punktu widzenia późniejszej analizy obiektów badań było wprowadzenie (rozdział III), w którym zaprezentowano funkcjonujące obecnie podejścia do projektowania terenów zieleni przy obiektach leczniczych, a także przytoczono najnowsze badania z zakresu zależności pomiędzy przyrodą, obiektami leczniczymi i zdrowiem pacjentów. Zasadniczą część pracy stanowi studium przypadków (rozdział IV), gdzie analizie poddano trzydzieści obiektów z terenu Stanów Zjednoczonych i Europy. Przykłady te przeanalizowano pod kątem aspektu: funkcjonalno-przestrzennego, ekologicznego i zastosowania zasad zrównoważonego rozwoju, przyrodniczego oraz ekonomicznego. Całość została podsumowana w ostatniej części pracy (rozdział V), w której przedstawiono wnioski z przeprowadzonych analiz, wyartykułowano korzyści jakie przynoszą zakładane ogrody, a także sformułowano kryteria i zalecenia projektowe w zakresie kształtowania ogrodów leczniczych przy placówkach medycznych.

Przeprowadzone badania mają za zadanie uporządkowanie dotychczasowej wiedzy dotyczącej zarówno mechanizmów leczniczych przyrody i jej roli w procesie zdrowienia, jak i współczesnego postrzegania terenów zieleni przy obiektach leczniczych, w tym funkcjonującej terminologii czy typologii. Niniejsza praca może być również inspiracją do utworzenia wytycznych projektowych do zakładania ogrodów przy obiektach leczniczych, a także do zmian funkcjonujących regulacji prawnych w tym zakresie.

W pracy wykazano, że tereny zieleni przy współczesnych obiektach leczniczych przyjmują różnorodny charakter w zakresach: funkcjonalno-przestrzennym, ekologicznym, w tym zrównoważonego rozwoju oraz przyrodniczym, współtworząc wraz z kompleksem leczniczym przestrzeń o szczególnych walorach leczniczych. Obecność ogrodu przy obiekcie leczniczym i jego powiązanie z budynkiem szpitala przyczyniają się do polepszenia zdrowia fizycznego i emocjonalnego pacjentów oraz ich szybszego powrotu do sprawności. Wyniki podjętych badań wskazują ponadto na konieczność dostosowania formy i programu funkcjonalnego ogrodu do potrzeb jego użytkowników. Połączenie środowiska zewnętrznego z obiektem leczniczym i odpowiednia aranżacja terenów zieleni przy szpitalu jest cenną formą wsparcia w zakresie edukacji i wpływa korzystnie na poprawę relacji społecznych. Ponadto, w pracy ukazano korzyści płynące z zakładania ogrodów przy szpitalach i odpowiedniej aranżacji ich terenów zewnętrznych polegające na obniżeniu kosztów utrzymania i zmniejszeniu negatywnego oddziaływania na środowisko. Ponadto, przemyślane i zintegrowane z obiektem zagospodarowanie terenu przy placówce leczniczej może pomóc zwiększyć jej odporność na postępujące zmiany klimatyczne.

Słowa kluczowe ogrody przyszpitalne, ogrody lecznicze, krajobraz terapeutyczny, środowisko lecznicze, zagospodarowanie terenu przy obiektach leczniczych